

**Splitskim ulicama hodam:
Imena gradskih četvrti i ulica Grada pod Marjanom**

(Josip Lasić. 2023. *Splitska hodonimija: Grad – četvrt – ulica*.
Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.)

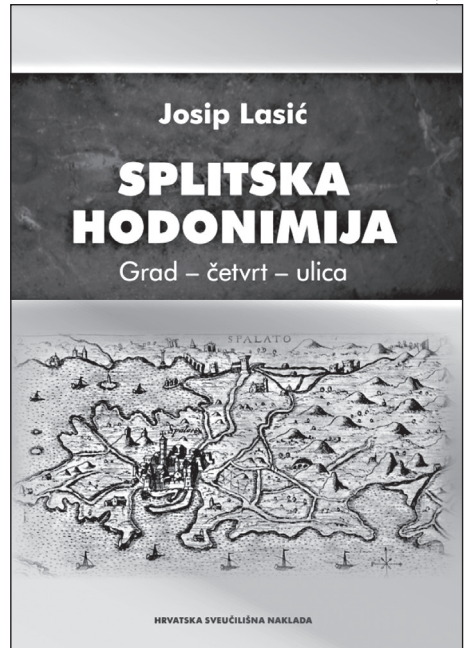
Knjiga *Splitska hodonimija*, koju predstavljamo u ovoj *Čitaonici*, tematski pripada istraživačkomu području (socio)onomastika i jezični krajolik, kojim se njezin autor Josip Lasić bavi unutar svojega šireg znanstvenoistraživačkog rada. Autorov rad, osim navedenoga područja, usmjeren je i na druga jezikoslovna područja kao što su materinski i hrvatski kao ini jezik, metodologija i metodika poučavanja materinskoga jezika, položaj hrvatskoga kao nasljednoga/predačkoga jezika u prekomorskim iseljeničkim zajednicama, sinkronijski i dijakronijski odnosi dijalekata i standardnoga jezika, hrvatska jezična i kulturna povijest šezdesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća, jezično-kulturna obilježja medija filma, radija i televizije, etnolingvistički i sociolingvistički aspekti u govorima i kulturi nemorskoga dijela srednje Dalmacije. Tema je knjige hodonimija grada Splita, u kojoj su u šest poglavlja na 342 stranice istražena mnogobrojna imena splitskih ulica i gradskih četvrti. Knjiga, kako se navodi u uvodu, pridonosi razumijevanju identiteta grada Splita od najranije povijesti do današnjih dana. Imena ulica i gradskih četvrti poticaj su jezikoslovcima za brojna onomastička istraživanja, ali su istodobno i mnogo više od toga. Dio su života stanovnika jednoga naselja. Ulice i gradske četvrti tihi su svjedoci različitih ljudskih iskustava, povijesnih zbivanja i gradske svakodnevice, na čemu se temelji i motivacija za njihova imena. Autor knjige Josip Lasić od 2022. radi u znanstveno-nastavnome zvanju docenta u području filologije (jezikoslovne kroatistike) na Sveučilištu u Zadru, a prije toga izvodio je sveučilišnu nastavu na Sveučilištu u Varšavi (Uniwersytet Warszawski) te na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Splitu. Kao rođeni Splićanin Josip Lasić sadržaju knjige ne pristupa samo kao jezikoslovac nego i kao stanovnik toga grada koji je prošao kroz brojne splitske ulice i gradske četvrti. Knjiga je posvećena još jednomu Splićaninu, profesoru Petrislavu Petriću (1920. – 2014.), velikomu istraživaču splitske toponimije. Koliko je tema knjige slojevita i jezično, ali i povijesno i kulturološki, otkrio nam je sam autor u svojim odgovorima.

HJ: Zemljopisna su imena česta tema znanstvenih istraživanja, ali ona su najčešće usmjerena na proučavanje imena naselja te, u posljednje vrijeme, na egzonime, odnosno prilagođena strana zemljopisna imena. Imena gradskih četvrti te ulica, koja se u okviru toponomastike određuju kao hodonimi, slabije su uključena u istraživanja iako su i ta imena iznimno važna sastavnica svakoga naselja. Kako ste za svoje istraživanje izabrali Split, i to upravo te dvije urbane sastavnice – ulice i gradske četvrti?

JL: Na doktorskome studiju jezikoslovne kroatistike na zagrebačkome sveučilištu ponuđen je doktorskim studentima izborni kolegij Hrvatska onomastika. Izvodila je taj kolegij profesorica Anđela Frančić i na tome se kolegiju razvila želja za istraživanjem u području onomastike, a posebno u onomastičkoj disciplini hodonimiji, za koju sam tada prvi put čuo i saznao da proučava i istražuje imena ulica i trgova. Znanstvenih radova o hodonimiji u to je vrijeme bilo jako malo na hrvatskome jeziku, pa je valjalo istražiti to zanimljivo područje, istraženo na drugim jezicima. S tim sam ciljem najprije jedan semestar proveo na Sveučilištu u Helsinkiju i na njihovu Institutu za finski jezik. Profesorica Terhi Ainiala u to je vrijeme vodila niz projekata iz područja toponimije urbanoga prostora, pa sam tako s pomoću finskih istraživanja otkrivao i hrvatsku hodonimiju. Nakon Finske proveo sam jedan semestar na Sveučilištu u Varšavi i u Poljskoj akademiji znanosti (PAN-u) učeći od, danas nažalost pokojne, profesorice Kwyrnye Handke. Njezin rad i metodološki pristupi opisu poljskoga urbanog prostora, posebice opisu i modelima imenovanja gradskih ulica i trgova, otvorili su mi perspektive za promatranje imenovanja na hrvatskim urbanim prostorima. Uz profesorice Ainiala i Handke mnogo mi je kao smjerokaz pomoglo i poglavlje o urbanonimiji i urbanonima iz knjige *Hrvatska onomastika* akademika Petra Šimunovića objavljene 2009. godine. Zajedno su, naravno, uz pomoć i (najbolje na svijetu) mentorstvo profesorice Frančić odradili svoj dio puta do konačnoga izbora hodonimije kao predmeta mojega znanstvenoga istraživanja. Izbor prostora grada Splita kao baze u kojoj će se promatrati hodonimija ne iznenađuje jer je to mjesto (i prostor) mojega rođenja, odrastanja i školovanja. Pa rekoh tada – a zašto ne pokušati opisati prostore odrastanja iz perspektive ove uistinu zanimljive i dinamične jezikoslovne discipline – hodonomastike.

HJ: U uvodu knjige ističete da je knjiga „početnica za razumijevanje (jezično-kulturne) višeslojnosti identiteta grada Splita”. Možete li ukratko opisati koja su najvažnija obilježja te višeslojnosti i otkad se mogu pratiti promjene u imenima gradskih četvrti i ulica u Splitu?

JL: Imam jedan, možda čudan, pristup promatranju jezika. Tako imam neke svoje (za sebe samoga, sebi samomu) riječi koje posebno volim i drage su mi. Takva je i riječ *višeslojnost*. Polazim od teze da je sve oko nas višeslojno (i da su svi oko nas višeslojni) te je gotovo nemoguće nešto svesti na jedan profil, jednu jedinu perspektivu ili viđenje.

A da je moja knjiga stvarno „početnica za razumijevanje višeslojnosti identiteta grada Splita” mislim stoga što su povijesne, geografske i društvene mijene taj prostor, danas uokviren u imenu *Split* i u imenima njegovih četvrti, učinile toliko dinamičnim, odnosno višeslojnim – počevši od najstarije povijesti i postanka njegova imena, kasnijih valova naseljevanja, miješanja i prožimanja jezika i govora, a sve to u svim tim dugim trajanjima i stoljećima njegova rasta, razvoja, a i starenja. Današnja je, pak, višeslojnost grada Splita dinamična i nestabilna jer, nasreću ili nažalost, pretvaranje grada u turističko odredište stvara neke nove slojeve s nekakvim, čini mi se, ne baš jasnim identitetima. Ali ostavimo današnji Split po strani jer smatram da je to tema kojom će se baviti istraživači za nekoliko desetljeća ili stoljeća. Ono što je iz moje perspektive višeslojnost Splita, a nadam se da sam to uspio u knjizi i opisati, njegova je burna prošlost i, naravno, jezik i govor (govori) (o)čuvani u imenima njegovih četvrti i u imenima njegovih današnjih ulica i trgova – hodonimima.

HJ: Objasnite nam kratko kako ste prikupljali građu za knjigu. Koliko Vam je važan bio terenski rad, koliko Vaše osobno iskustvo i poznavanje Splita, a koliko pisani i drugi izvori kojima ste se služili?

JL: Hvala Vam na ovome pitanju! Kako je sve počelo i kako je krenuo terenski rad? To bih stvarno iskustvo poželio svima koji vide terenski rad kao zanimljiv, ali izrazito rizičan put istraživanja zacrtane teme/područja. Moje iskustvo potvrdilo je terenski rad kao možda najteži put do rezultata, ali s druge strane istraživački put prepun dinamike, iznenađenja, slučajnih susreta i katkad teško opisivih društvenih kontakata i interakcija na terenu. A grad Split obuhvaća, moram to naglasiti posebno za one koji (prepo)znaju Split preko turističke razglednice (ili danas preko tražilice Google Images) s marjanskih skala, širok prostor od ušća rijeke Žrnovice s njegove istočne pa do ušća Jadra sa sjeverozapadne strane, unutar kojega je danas dvadeset i sedam zasebnih administrativnih jedinica (gradskih kotara). Istražujući dostupnu literaturu o splitskim četvrtima, napamet sam naučio članak Petra Skoka iz 1952. godine *Postanak Splita*. Taj je Skokov rad u jednome trenutku mogega života bio i prvo nakon buđenja i posljednje prije spavanja. U radu je opisao i objavio terensko istraživanje provedeno prije četrdesetak godina. U njemu je tada usporedbom tadašnje splitske i solinske toponimije tražio romanske i slavenske jezične odlike vidljive i jasne iz toponimije tih dvaju gradova. Taj rad smatram početnicom za sve one koji planiraju istraživati toponimiju, bez obzira na to koju i čiju. Skok je zakon, nemojte mi na takvu opisu zamjeriti, jer sam zahvaljujući njegovu radu i terenskom istraživanju u mnogo nepovoljnijim vremenima stekao znanstvenu radoznalost potrebnu za prolaženje istim prostorom, ali čitavo stoljeće nakon Skoka. Ne znam koliko sam uspio dočarati to svoje iskustvo i opisati kako je došlo do prikupljanja građe koja je oblikovana u knjigu.

HJ: Jedno ste poglavlje u knjizi posvetili i imenu grada Splita od postanka do danas. Iako se u počecima povezivala s Dioklecijanovom palačom, ta se etimologija u suvremenim jezikoslovnim istraživanjima ipak ne smatra održivom. Što nam govore današnja istraživanja i koje su mijene u njegovu imenu najvažnije?

JL: Imam kratak odgovor na ovo pitanje – povjesničari i jezikoslovci, ujedinite se! Istražujući, a to mi je oduzelo jako mnogo vremena, otkud ime Split i postoji li znanstveno održiva etimologija imena, došao sam do spoznaje kako su tijekom stoljeća splitske prošlosti brojni povjesničari, kulturnjaci, sociolozi, povjesničari umjetnosti, arheolozi, pa čak i arhitekti, tražili odgovor na pitanje – kako i otkud ime Split? Ja odgovora nemam, a to što odgovora (još) nema, mene znanstveno veseli, i sigurno ćemo u vremenima koja dolaze imati još mnogo radova koji traže odgovor na to pitanje. Je li ime od biljke brnistre, koja je u nekim grčkim oblicima *spalatum*, je li od palače i onoga *ad palatum* ili je nešto treće – zanimljivo će biti pratiti u budućim istraživanjima. Osobno me posebno veselilo proučavanje povijesnih promjena oko samoga imena, od najstarijega Aspalatos do onih s početka 20. stoljeća usmjerenih na odraz jata – Spljet, Split ili čak i Splet.

HJ: U Republici Hrvatskoj djeluje Povjerenstvo za standardizaciju geografskih imena, koje donosi i preporuke za imenovanje naselja, ulica i trgova u kojima se među ostalim potiče da imena ulica i trgova sadržavaju riječi koje su dio leksika mjesnih govora. Koliko je mjesni leksik zastupljen u imenima splitskih četvrti i ulica te kakav je općenito motivacijski okvir tih imena?

JL: Valja ovomu pitanju pristupiti iz dijakronijske perspektive. Moje je istraživanje imena splitskih gradskih četvrti dijelom potvrdilo povijesnu činjenicu da su imena četvrti bliže samoj palači većim dijelom neslavenske provenijencije (Bol, Firule, Skalice, Spinut i drugi) i stariji su imenovani prostori Splita, dok, primjerice, dijelovi grada udaljeniji od palače kriju i/ili imaju slavensku sastavnicu (Blatine, Visoka, Mejaši, Dragovode, Ravne njive, Trščenica i dr.). Ali onda, hodajući dalje iz jedne u drugu gradsku četvrt, dolazi ponovno na rubnim dijelovima administrativne jedinice Grad Split do vidljivosti uglavnom romanskih utjecaja u imenu četvrti (Sirobuja, Žnjan, Vrboran i dr.). Motivacijske je okvire moguće stoga promatrati kroz povijesno naseljavanje pojedine splitske četvrti i taj je dio istraživanja bio uistinu dugotrajan i neizvjestan. Dolaskom na teren u pojedinu četvrt moglo se čuti i na desetke interpretacija postanka imena. Mnogo je još neodgovorenih pitanja ostalo i nisu pronađeni jednoznačni odgovori, pa tako valja i dalje istraživati etimologiju (ali i etiologiju) imena četvrti, primjerice, četvrti Karepovac, Pazdigrad ili Kopilica. Opet mi na kraju padaju na pamet imena četvrti Kman i Kocunar jer su me, dobro se sjećam, objašnjenja uz postanak tih dvaju imena na terenu posebno „izluđivala”. Ali bilo je to, gledano iz današnje perspektive, odlično istraživačko iskustvo otkrivanja, zapisivanja i traženja odgovora. Velik sam zagovaratelj postojanja službeno imenovanih tijela i povjerenstava na razini gradova i općina sastavljenih od stručnjaka za prihvaćanje prijedloga, odobravanje, ali katkad i za neodobravanje prijedloga imena ulica. Jako je bitno ovoj sastavnici oblikovanja jezične i kulturne slike određenoga prostora pristupati stručno, savjesno i odgovorno. I znati jasno, jednoznačno i nedvosmisleno objasniti zašto nešto može, a nešto nikako ne može postati ime ulice ili trga i time postati dio jezične i kulturne svijesti. Zato volim i izdvajam splitske hodonime, primjerice one imenovane po biljkama (Cvjetna ili

Rašeljčina) ili imenovane po imenima drugih gradova (Riječka, Zagrebačka, Osječka, Grada Antofagaste i dragih mi poznatih ulica, primjerice Doverska, Odeska, Ostravska i Trondheimska u četvrti Mertojak).

HJ: Kao stanovnicima nekoga grada ili naselja i kao govornicima koje zanima njihovo podrijetlo imena gradskih četvrti i ulica uvijek su nam zanimljiva jer imaju svoju priču koja se proteže u dijakroniji i imaju svoj prošli i sadašnji izvanjezični kontekst. Koliko je hodonimija kao predmet istraživanja općenito proširena u slavenskim jezicima i na koji se način proučava?

JL: Ruska, poljska, češka i slovačka hodonimija u kontekstu jezikoslovnih istraživanja imaju dugu tradiciju. Poljaci, primjerice, od samoga početka 20. stoljeća do danas imaju znanstvene radove i prinose o hodonimijama svojih gradova (Krakova, Wroclawa i Varšave). Ostali slavenski jezici također. Na hrvatskome jeziku hodonimija se pojavljuje kao predmet istraživanja razmjerno nedavno. Valja napomenuti i to da je u posljednjih desetak godina napisano i obranjeno dosta diplomskih radova o hodonimiji, primjerice gradova Gospića i Sinja, mjesta Pag na Pagu i drugih, a kolegice Ana Mikić Čolić i Maja Glušac s osječkoga Filozofskog fakulteta okupile su prije nekoliko godina u zborniku zanimljiva naslova *Gramatikom kroz onomastiku* studentske radove u kojima je hodonimija u više radova zastupljena kao glavni predmet istraživačkoga interesa. I da ne zaboravim, valja napomenuti kako je zahvaljujući zalaganju hrvatskih jezikoslovaca dobro ustaljeno i stalno se usustavljuje nazivlje iz područja hodonomastike i hodonimije. A nije li sve to jamstvo da će hodonimija i dalje biti zanimljiva (i znanstveno primamljiva) mlađim naraštajima i novim istraživanjima – od Prevlake pa sve do Dunava. Mišljenja sam da hoće!

HJ: Uredništvo *Hrvatskoga jezika* srdačno Vam zahvaljuje na razgovoru i želi Vam još mnogo uspjeha u znanstvenome radu.